
Anotace

**Martin Bojda: Principy přírody a milosti
Brockes a německá osvícenská fyzikotheologie**
Praha, Academia 2022. 376 s.

Jméno Martina Bojdy musí znít českým čtenářům povědomě. Vždyť za posledních sedm let vydal český sedm knih v celkovém rozsahu asi čtyři a půl tisíce stran, drobnější a cizojazyčné publikace nepočítaje. Obvykle se Bojdovy knihy věnují ústředním koncepcím velkých postav německé intelektuální tradice: Goethově fenomenologii, Schleiermacherově teorii zprostředkování, Herderově filosofii kultury, velkému lessingovskému náboženskému sporu konce osmnáctého století, ale také politické filosofii Karla Jasperse nebo ideovému pozadí českého obrození. Jeho nejnovější kniha kutá skrytější námět v myšlenkovém světě hamburského filosoficky vzdělaného básníka Bertholda Heinricha Brockese (1680–1747). Ten sice nebývá stavěn na přední místa německého duchovního pantheonu, ale všichni se s jeho dílem dodnes alespoň zlomkovitě setkáváme při poslechu klasických velikonočních oratorií, včetně Janových pašijí, která textově vycházejí alespoň částečně z Brockesových textů.

Bojdovy knihy vždy spojují zaujetí filosofii s historickou erudicí. Neohromují provokativními slogany v módním žargonu, naopak. Se starosvětskou květnatostí a známkami zapomenuté řemeslné poctivosti tkají výklad, který formou i obsahem vyvolává nostalgii po dávno ztraceném světě, o němž pojednávají. Bojda velkoryse přehlíží metodologické trendy jako pěnu dní. Jeho pojetí historické práce lze nietzsechovsky zařadit jako monumentální: knihy nepokrytě zkoušejí stavět pomníky autorům, které Bojda vnímá jako klasiky úctyhodné tradice – a vykládá je podle toho.

Bojdova poslední kniha ztělesňuje jeho přístup zatím snad nejdokonaleji. Zábývá se figurou nikoli prostě irelevantní, nýbrž někým, kdo přispěl k evropské kultuře svým nezanedbatelným dílem, leč do té míry šťastně, že se jeho práce stala nedílnou součástí naší tradice tak dokonale, že už ji a její vliv nespojujeme s žádným autorem. Brockes patří mezi ty školní autory, kteří jsou nepochybně historicky významní v tom smyslu, že svým dílem posunuli určitý obor směrem k současnosti, ale dávno už se nečtou, takže je lze snadno zaměnit s pouhými kuriozitami. Tu a tam se najde badatel s dostatkem vtipu, aby o ně oživil zájem, ale když se tak stane, mívá takový počín rozpačitou pachut' *freak show*, panoptika zrůd.

Martina Bojdu z ničeho takového ovšem podezírat nelze. Předměty svého zájmu nevystavuje, a už vůbec ne pro zisk nebo se záměrem upoutat pozornost na sebe.

Jeho texty nejsou stupínky kariérního služebního postupu, natož bulvárními eskamotážemi. Věnuje svým námětům péči očividně pramenící z opravdového láskyplného a nanejvýš kompetentního zaujetí. A snaží se je tedy představit v duchu, který chápe jako jim vlastní. Podle všech známek by si zasloužil respekt jako osobitý hlas, který odvádí užitečnou nevděčnou práci. Napadne nás však nevyhnutelně otázka, k čemu je, zvláště u nás, brockesovská monografie. K čemu jsou vůbec texty, jež nedocházejí ohlasu ani v odborných kruzích, ani u širší veřejnosti, rozhodně alespoň ne okamžitě?

Odpověď je nasnadě. Má-li se naše kultura rozvíjet, potřebuje otevírat nové perspektivy, a to nejen tlumočením aktuálních podnětů z ciziny, ale také prací na překladech mrtvých autorů a zprostředkování světového intelektuálního dědictví. Bojdova brockesovská monografie poskytuje oporu každému, kdo by se chtěl v našem prostředí začít zabývat třeba v úvodu zmíněnými velikonočními oratorii, protože mu poskytne solidní pohled do myšlenkového světa jednoho z hlavních autorů jejich textů. A totéž platí pro případné zájemce o další témata z tradice, ve které Berthold Heinrich Brockes patřil k živým vlivným autorům, což je vlastně celé německé osvícenství a proudy na ně bezprostředně navazující. Bojdova kniha takový zájem jen stěží sama vyvolá. Také nemůžeme říci, že by na poli brockesovského bádání přinášela nové radikální teze. Ale pomáhá vytvářet podmínky pro vznik a rozvoj bádání o tématech, jimž se věnuje.

Petr Glombíček

Filosofický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
glomb@flu.cas.cz